

O. MAREK SAJ CSSR  
Wydział Prawa Kanonicznego  
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie  
ORCID 0000-0002-0365-1277

## **STRUKTURA ZNOWELIZOWANEJ KSIĘGI VI KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO Z 1983 ROKU**

Treść: Wstęp. – 1. Podział księgi VI KPK. – 2. Przestępstwa i kary w ogólności. – 2.1. Karanie przestępstw w ogólności. – 2.2. Ustawa karna i nakaz karny. – 2.3. Podmiot podległy sankcjom. – 2.4. Kary oraz inne środki karne. – 2.4.1. Cenzury. – 2.4.2. Kary ekspiacyjne. – 2.4.3. Karne środki zaradcze i pokuty. – 2.5. Stosowanie kar. – 2.6. Zwalnianie z kar i przedawnienie karania. – 3. Poszczególne przestępstwa i ustanowione za nie kary. – 3.1. Przestępstwa przeciwko wierze i jedności Kościoła. – 3.2. Przestępstwa przeciwko władzy kościelnej i przestępstwa związane z pełnieniem zadań kościelnych. – 3.3. Przestępstwa przeciwko sakramentom. – 3.4. Przestępstwa przeciwko dobremu imieniu oraz przestępstwo fałszu. – 3.5. Przestępstwa przeciwko specjalnym obowiązkom. – 3.6. Przestępstwa przeciwko życiu, godności i wolności człowieka. – 3.7. Przepis ogólny. – Zakończenie.

## Wstęp

Kodeks prawa kanonicznego z 1983 roku<sup>1</sup> promulgowany przez Jana Pawła II konstytucją apostolską *Sacrae disciplinae leges*<sup>2</sup> składa się z siedmiu tematycznych ksiąg i łącznie liczy 1752 kanony. Od czasu wejścia w życie tego Kodeksu wiele kanonów zostało już znowelizowanych<sup>3</sup>, co świadczy o żywotności prawa, oraz o tym, że ma ono regulować aktualne życie wspólnoty chrześcijańskiej, a w razie potrzeby winno być zmienione. Do roku 2021 żadna ze wspomnianych ksiąg nie została zreformowana w całości. Takie dzieło zapoczątkował dopiero w 2007 roku Benedykt XVI podejmując się reformy Księgi VI. Dzieła tego dokończył papież Franciszek promulgując nową Księgę VI konstytucją apostolską *Pascite gregem Dei* z 23 maja 2021 roku. Znowelizowane sankcje karne weszły w życie 8 grudnia 2021 roku<sup>4</sup>. W konstytucji tej Ojciec święty napisał, iż „zachowując (...) ciągłość ogólnych zasad systematyki prawa kanonicznego, która wpisuje się w utrwaloną w czasie tradycję Kościoła, nowy tekst wprowadza różnego rodzaju zmiany do obowiązującego prawa i wprowadza nowe kategorie przestępstw, odpowiadając tym samym na coraz wyraźniejszą potrzebę, odczuwaną przez wiele wspólnot, aby przywrócone zostały sprawiedliwość i porządek, naruszone przez te przestępstwa”<sup>5</sup>.

Nowe prawo karne Kościoła łacińskiego może być i winno być studiowane pod wieloma aspektami. W tym jednak przedłożeniu interesuje nas struktura właśnie tej zreformowanej Księgi Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku. Celem więc tego opracowania będzie

---

<sup>1</sup> *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, AAS 75/II (1983), s. I-XXX, 1-324. Tekst polski: *Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Warszawa 2021.

<sup>2</sup> IOANNES PAULUS II, *Constitutio apostolica Sacrae disciplinae leges*, 25 stycznia 1983, AAS 75 (1983), s. 7-14; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984, s. 7-17.

<sup>3</sup> Zob. np. opracowanie: D. OSTROWSKI, *Nowelizacje w Kodeksie Prawa Kanonicznego*, <https://www.liturgista.pl › pdf › KPK-Nowelizacje-v1.pdf>

<sup>4</sup> FRANCISCUS, *Constitutio apostolica Pascite gregem Dei*, 23 maja 2021 r., *L'Osservatore Romano*. Edizione quotidiana, 161 (2021), nr 122, 1.06.2021, s. 2-4.

<sup>5</sup> Tamże.

zobrazowanie, co zmieniło się w tej Księdze po reformie wprowadzonej przez papieża Franciszka, ale tylko od strony jej układu, podziału materiału i miejsca danego kanonu, paragrafu czy też numeru w jej nowej wersji. Wydaje się, że takie spojrzenie na dokonaną nowelizację jeszcze bardziej wskaże intencje prawodawcy wyrażoną w tekście normatywnym. Podkreślił to również Ojciec święty we wspomnianej konstytucji, że tekst tej Księgi „został też udoskonalony z technicznego punktu widzenia”<sup>6</sup>.

### 1. Podział VI Księgi KPK

Szósta Księga Kodeksu prawa kanonicznego została zatytułowana „Sankcje karne w Kościele” (*De sanctionibus poenalibus in Ecclesia*) i obejmuje 89 kanonów (kan. 1311-1399). Wspomniany tytuł wcześniej brzmiał „Sankcje w Kościele” (*De sanctionibus in Ecclesia*) i obejmował tę samą ilość kanonów o takiej samej numeracji. Prawodawca kościelny zmieniając jej tytułu poprzez dodanie wyrażenia „karne” (*poenalibus*) z pewnością wyraźniej podkreślił jej materię.

### 2. Przestępstwa i kary w ogólności

Znowelizowana Księga składa się z dwóch zasadniczych części, tak w wersji sprzed, jak i po nowelizacji. Część pierwsza zatytułowana „Przestępstwa i kary w ogólności” (*De delictis et poenis in genere*) (kan. 1311-1363) zachowała swój tytuł i niezmiennie składa się z sześciu tytułów.

#### 2.1. Karanie przestępstw w ogólności

Tytuł pierwszy to „Karanie przestępstw w ogólności” (*De delictorum punitione generatim*) z dwoma kanonami (kan. 1311-1312). Jego tytuł nie uległ zmianie w przeciwieństwie do treści pierwszego z wymienionych kanonów. Dotychczasowa jego treść stała się paragrafem pierwszym, natomiast paragraf drugi jest nową, dodaną treścią. Nie jest ona jednak zupełnie nowa, gdyż zawierał ją kanon 2214 § 2

---

<sup>6</sup> Tamże.

Kodeksu prawa kanonicznego z 1917 roku<sup>7</sup>. Jego zaś źródłem był Sobór Trydencki<sup>8</sup>. Ten drugi paragraf kanonu 1311 można więc nazwać *ratio legis* dla kościelnego prawa karnego.

## 2.2. Ustawa karna i nakaz karny

Drugi tytuł części pierwszej to „Ustawa karna i nakaz karny” (*De lege poenali ac de praecepto poenali*), który zawiera osiem kanonów (1313-1320). Nowelizacja nie wprowadziła tutaj żadnych zmian, ani w tytule, ani w ilości kanonów. Z tych ośmiu kanonów siedem jest takich samych (kan. 1313 § 1-2, 1314, 1316, 1317, 1318, 1319 § 1-2, 1320), zaś jeden, czyli kan. 1315 nadal jest podzielony na trzy paragrafy, w którym paragraf pierwszy ma nieco zmienioną treść w stosunku do wcześniejszego brzmienia, paragraf drugi to dawny paragraf trzeci,

---

<sup>7</sup> *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti Papae XV Auctoritate promulgatus*, AAS 9/II (1917), s. 2-593. Kan. 2214 § 2: „Prae oculis autem habeatur monitum Conc. Trid., sess. XIII, de ref., cap. 1: >>Meminerint Episcopi alique Ordinarii se pastores non percussores esse, atque ita praeesse sibi subditis oportere, ut non in eis dominantur, sed illos tanquam filios et fratres diligant elaborantque ut hortando et monendo ab illicitis deterreant, ne, ubi deliquerint, debitum eos poenis coercere cogantur; quos tamen si quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apostoli est ab eis servanda praeceptio ut illos arguant, obsecrent, increpent in omni bonitate et patientia, cum saepe plus erga corrigendos agat benevolentia quam austeritas, plus exhortatio quam comminatio, plus caritas quam potestas; sin autem ob delicti gravitatem virga opus erit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate severitas adhibenda est, ut sine asperitate disciplina, populis salutaris ac necessaria, conservetur et qui correcti fuerint, emendentur aut, si resipiscere noluerint, ceteri, salubri in eos animadversionis exemplo, a vitiis deterreantur”.

<sup>8</sup> Concilium Tridentinum (1545-1563), *Sessio XIII. Decretum de reformatione, Prooemium*, 11.10.1551, w: Dokumenty Soborów Powszechnych. Tekst grecki-łaciński-polski, t. IV, oprac. A. Baron, H. Pietras, Kraków 2005, s. 459-461: „Święty Sobór Trydencki (...) uznał, że należy upomnieć biskupów, aby pamiętali, że są pasterzami, a nie tyranami, oraz że powinni tak kierować poddanymi, aby raczej miłowali ich jak dzieci i braci, a nie panowali nad nimi, oraz aby się starali przez zachęty i napomnienia utrzymać ich z dala od tego, co niegodziwe, i nie musieli ich karać stosowanymi karami, w razie popełnienia przez nich przestępstwa”.

teraz jeszcze podzielony na trzy numery, natomiast paragraf trzeci to treść poprzedniego paragrafu drugiego.

### 2.3. Podmiot podległy sankcjom

Kolejny, trzeci tytuł w pierwotnej wersji brzmiał „Podmiot sankcji karnych” (*De subiecto poenalibus sanctionibus obnoxio*). Jego aktualny odpowiednik jest taki sam. Jednak tutaj warto dla jasności podkreślić, że nowe polskie tłumaczenie przyjęło zapis „Podmiot podległy sankcjom karnym”, co wyraźnie podkreśliło, że chodzi o kogoś, kto podlega sankcjom. Obejmuje on niezmiennie dziesięć kanonów (kan. 1321-1330). Sześć z nich nie uległo żadnej nowelizacji (kan. 1322, 1323, 1327, 1328 § 1-2, 1329 § 1-2, 1330). Pozostałe: kan. 1321 z trzech paragrafów otrzymał cztery. Pierwszy jest paragrafem z nową treścią, zaś kolejne, czyli drugi, trzeci i czwarty to odpowiednio wcześniejsze pierwszy, drugi i trzeci. Kan. 1324 nadal posiada trzy paragrafy, pierwszy i drugi jest bez zmian, natomiast trzeci ma poszerzoną treść w stosunku do poprzedniej. Kan. 1325 został zmodyfikowany, a w części jego treść stała się numerem czwartym paragrafu pierwszego kan. 1326. Ten właśnie kanon został poszerzony o dodatkowy paragraf, czyli z dwóch posiada teraz trzy. Paragraf pierwszy do tej pory podzielony był na trzy numery, teraz ma cztery i - jak zostało to już zaznaczone, ten czwarty to część treści zaczerpniętej z kan. 1325; paragraf drugi nie uległ modyfikacji, zaś dodany trzeci jest w swojej treści nowy.

### 2.4. Kary oraz inne środki karne

Czwarty tytuł pierwszej części analizowanej struktury Księgi VI Kodeksu prawa kanonicznego to „Kary oraz inne środki karne” (*De poenis aliisque punctionibus*). Obejmuje on dziesięć kanonów (kan. 1331-1340). Przywołany tytuł zachował swoje brzmienie i swój układ. Pozostał podzielony na trzy rozdziały.

#### 2.4.1. Cenzury

„Cenzury” (*De censuris*) to tytuł pierwszego rozdziału z pięcioma kanonami (kan. 1331-1335). Pierwszy z kanonów tego tytułu zachował

podział na dwa paragrafy, jednak pierwszy, który posiadał trzy numery wzbogacił się o kolejne trzy, czyli jest ich teraz sześć. Drugi zaś paragraf zachował swój dotychczasowy podział na pięć numerów, jednak miejscami zamieniły się numery czwarty i piąty, tzn. treść czwartego stała się numerem piątym, zaś treść piątego numerem czwartym.

Kanon 1332 także uległ zmianie, ale tylko zewnętrznej. Dawny nie był podzielony na mniejsze jednostki, nowy natomiast ma trzy paragrafy. Przez taki zabieg na pewno jest bardziej czytelny.

Kolejny, 1333 kanon zachował swoje cztery paragrafy, ale zmieniona treść ma miejsce tylko w pierwszym, pozostałe są bez zmian, zaś kan. 1334 § 1–2 nie został zreformowany.

Jeszcze w jednym kanonie tego tytułu nastąpiła zmiana, jest to 1335 kanon. Nie był dotychczas podzielony, teraz natomiast ma dwa paragrafy. Treść pierwszego to treść kan. 1335 przed nowelizacją, zaś treść drugiego jest nowa.

#### 2.4.2. Kary ekspiacyjne

Tytuł drugiego rozdziału – „Kary ekspiacyjne” – nie został zmieniony (*De poenis expiatoriis*) z trzema kanonami (kan. 1336-1338), z których tylko jeden (kan. 1337 § 1-2) zachował w całości dawną treść. Natomiast kan. 1336 ze swoimi dwoma paragrafami został mocno przebudowany. Mianowicie aktualnie ma pięć paragrafów zawierających treść z poprzednich dwóch. Nadto pierwszy i piąty są bez podziału na numery, zaś drugi, trzeci i czwarty mają takie podziały.

Do trzeciego ze wspomnianych kanonów (kan. 1338), oprócz już trzech istniejących, dodane zostały jeszcze dwa paragrafy (§ 4 i 5) z nową treścią.

#### 2.4.3. Karne środki zaradcze i pokuty

Ostatni, trzeci rozdział tego tytułu to „Karne środki zaradcze i pokuty” (*De remediis poenalibus et paenitentiis*) (kan. 1339-1340). Tutaj trzeba zauważyć, iż ten łaciński tytuł był w wersji pierwotnej Kodeksu, zaś w wersji polskiej przybrał wtedy brzmienie: „Środki karne i pokuty”. Aktualnie mamy poprawne tłumaczenie na język polski, co

jest ważne, zaś z drugiej strony merytorycznie bardziej poprawne, chodzi bowiem o akcent na to, że te środki są zaradcze, nie są zaś karami, co mogło sugerować pierwsze polskie tłumaczenie. Jeśli zaś chodzi o zamieszczone w tym tytule dwa kanony, to z kanonem 1339 stało się to samo co z już wspomnianym kanonem 1338. Został poszerzony o dwa nowe paragrafy (§ 4 i 5) z także nową treścią. Drugi z tych kanonów (kan. 1340 § 1-3) nie doczekał się zmiany, ani w treści, ani w strukturze.

### 2.5. Stosowanie kar

Tytuł piąty jest kolejnym tytułem części pierwszej Księgi VI Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku. Aktualny jego tytuł „Stosowanie kar” (*De poenarum applicatione*) zastąpił poprzednie sformułowanie: „Wymierzanie kar” (*De poenis applicandis*). Jest to różnica jedynie w polskim tłumaczeniu, gdyż obydwie wersje łacińskie, ta z 1983 roku, jak i ta z 2021 roku są niemalże identyczne. Stosowanie kar jest wyrażeniem szerszym niż wymierzanie kar, gdyż to drugie mogłoby sugerować jedynie kary wymierzone po przeprowadzonym procesie karnym, natomiast mamy także kary zaciągnięte mocą samego prawa, czyli tzw. kary *latae sententiae*.

Tytuł o którym tu mowa zawiera trzynaście kanonów (kan. 1341-1353). Od razu trzeba powiedzieć, że dziesięć z nich pozostało bez jakiegokolwiek zmiany (kan. 1341, 1342 § 1-3, 1344, 1345, 1347 § 1-2, 1348, 1349, 1351, 1352 § 1-2, 1353). Kan. 1343 w zasadzie zachował swoją treść, która jednak jest bardziej rozbudowana. Kan. 1346 bez dotychczasowego podziału na paragrafy, ma teraz ich dwa. Pierwszy paragraf to nowa treść, zaś drugi przejął treść już wcześniej zapisaną w tym kanonie. Kan. 1350 nadal zachował podział na dwa paragrafy, zmiana nastąpiła tylko w paragrafie drugim, którego treść została poszerzona w stosunku do dawnego zapisu.

### 2.6. Zwalnianie z kar i przedawnienie karania

Ostatni szósty tytuł przybrał nazwę „Zwalnianie z kar i przedawnienie karania” (*De poenarum remissione et de actionum praescriptione*). Wcześniej w języku polskim nosił tytuł „Ustanie kar”, a w języku

łacińskim *De poenarum cessatione*. Obecnie, tak wersja łacińska jak i polska bardziej odpowiada treści zamieszczonych tutaj kanonów, gdyż termin „zwalnianie” jest szerszy niż „ustanie”. Nadto podkreślenie, że w tym tytule unormowane są kwestie przedawnienia, jest dobrym pomysłem, gdyż już z samego tytułu widać, jakie zagadnienia tam są poruszane. Poprzednio kanony o przedawnieniu były już tam zamieszczone, ale nie wspomniano o tym w nazwie tego tytułu. Jego tematyka obejmuje dziesięć kanonów (kan. 1354-1363). Sześć z nich pozostało w formie pierwotnej, bez żadnej ingerencji prawodawcy (kan. 1354 § 1-3, 1357 § 1-3, 1358 § 1-2, 1359, 1360, 1363 § 1-2). Kan. 1355 o dwóch paragrafach (pierwszy z podziałem na dwa numery) zachował taki podział oraz zawartą w nich treść, jednak paragraf drugi został podzielony na trzy numery. Kolejny kanon ze zmianami to 1356 § 1-2. Paragraf drugi nie uległ nowelizacji, zaś w paragrafie pierwszym do dwóch numerów doszedł jeszcze jeden. Numer pierwszy stał się numerem trzecim, numer drugi nadal pozostał numerem drugim, aktualny numer pierwszy posiada nową treść. Trzeci zmieniony tutaj kanon to 1361 § 1-3. Do niego doszedł jeszcze czwarty paragraf. Podobnie do kan. 1362 § 1-2 doszedł trzeci paragraf.

### 3. Poszczególne przestępstwa i ustanowione za nie kary

„Poszczególne przestępstwa i ustanowione za nie kary” (*De singulis delictis deque poenis in eadem constitutis*) to druga część VI Księgi Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku. Wcześniej była zatytułowana „Kary za poszczególne przestępstwa” (*De poenis in singula delicta*), o kan. 1364-1399. Zmiana tytułu jest bardzo racjonalna, gdyż w tej części jest mowa nie tylko o samych karach, jak to jakby sugerował poprzedni tytuł, ale o przestępstwach i karach za nie przewidzianych. W rzeczywistości tak właśnie jest, najpierw mamy do czynienia z czynem zakazanym, czyli przestępstwem, a dopiero później możemy mówić o karze za nie ustanowionej. Ilość kanonów, a jest ich 136, nie uległa zmianie, co z pewnością podyktowane jest wolą zachowania numeracji w kolejnej VII Księdze Kodeksu. Ta część podzielona została na siedem tytułów. Każdy tytuł, oprócz ostatniego, wymienia

przestępstwa i kary, podzielone według kryterium określonego w nazwie danego tytułu.

### 3.1. Przestępstwa przeciwko wierze i jedności Kościoła

Tytuł pierwszy omawianej części drugiej to „Przestępstwa przeciwko wierze i jedności Kościoła” (*De delictis contra fidem et Ecclesiae unitatem*). Poprzednia jego nazwa brzmiała „Przestępstwa przeciwko religii i jedności Kościoła” (*De delictis contra religionem et Ecclesiae unitatem*). Zawierał i nadal zawiera sześć kanonów (kan. 1364-1369), o tej samej numeracji.

Spośród tych sześciu kanonów żaden nie zmienił swojej treści. Jeden (kan. 1364 § 1-2) pozostał o takim samym numerze, zaś pozostałe mają inną numerację. I tak kan. 1365 to dawny numer jeden kan. 1371, kan. 1366 to dawny kan. 1372, kan. 1367 to dawny kan. 1366, kan. 1368 to dawny kan. 1369, zaś kan. 1369 to dawny kan. 1376.

### 3.2. Przestępstwa przeciwko władzy kościelnej i przestępstwa związane z pełnieniem zadań kościelnych

Drugi tytuł obecnie nosi nazwę: „Przestępstwa przeciwko władzy kościelnej i przestępstwa związane z pełnieniem zadań kościelnych” (*De delictis contra ecclesiasticam auctoritatem et munerum exercitium*). Tutaj także nastąpiła zmiana tytułu. Poprzednio brzmiał: „Przestępstwa przeciwko władzy kościelnej i wolności Kościoła” (*De delictis contra ecclesiasticam auctoritatem et Ecclesiae libertatem*). Prawodawca normuje tę materię w dziewięciu kanonach (kan. 1370-1378), poprzednio zaś w ośmiu (kan. 1370-1377).

Trzy kanony zachowały swoją treść, podział i numerację (kan. 1370 § 1-3, 1373, 1374).

Dwa kanony nie zmieniły treści, ale mają aktualnie inny numer. Kan. 1375 § 1-2 to dawny kan. 1381 § 1-2, kan. 1378 § 1-2 to dawny kan. 1389 § 1-2. Inny z kolei także nie zmienił treści – kan. 1372 to dawny kan. 1375 – ale teraz została ona podzielona na dwa numery.

Dalej, obecny kan. 1371 zbudowany jest z sześciu paragrafów. Źródłem paragrafu pierwszego jest numer drugi kan. 1371, paragrafu

drugiego kan. 1393, paragrafu trzeciego 1368. Kolejne paragrafy, czyli czwarty, piąty i szósty to nowe treści.

Kan. 1376 zbudowany jest z dwóch paragrafów, które mają po dwa numery. Numer pierwszy paragrafu pierwszego jest nowy, numer drugi tego paragrafu to dawny kan. 1377, ale nieco rozbudowany. Natomiast dwa numery paragrafu drugiego to nowa treść.

Ostatni kanon tego tytułu – 1377 posiada dwa paragrafy. Źródłem pierwszego jest kan. 1386, zaś numer drugi jest nowy.

### 3.3. Przestępstwa przeciwko sakramentom

„Przestępstwa przeciwko sakramentom” (*De delictis contra sacramenta*) to nazwa tytułu trzeciego, przemienionego z dawnej nazwy „Uzurpacja kościelnych zadań oraz przestępstwa w ich wykonywaniu” (*De munerum ecclesiasticorum usurpatione deque delictis in iis exercendis*). Aktualnie posiada jedenaście kanonów (kan. 1379-1389), wcześniej zaś dwanaście (kan. 1378-1389).

Wśród tych jedenastu kanonów jeden zachował swoją treść i numerację (kan. 1380), natomiast sześć innych ma nową numerację. I tak kan. 1381 to dawny kan. 1365, kan. 1383 to dawny kan. 1385, kan. 1384 to dawny paragraf pierwszy kan. 1378, kan. 1385 to dawny kan. 1387, kan. 1387 to dawny kan. 1382 oraz kan. 1389 to dawny kan. 1384.

W pozostałych kanonach nastąpiły dość istotne zmiany. Obecny kan. 1379 posiada pięć paragrafów. Pierwszy z nich to treść paragrafu drugiego kan. 1378, drugi paragrafu trzeciego także kan. 1378. Z kolei paragraf trzeci jest nowy, jednak jego materia dotąd była regulowana dekretem Kongregacji Nauki Wiary z 2007 roku, a dotyczy ona święcenia kobiet<sup>9</sup>. Następny, czwarty już paragraf kan. 1379 jest nowy, a piąty to dawny kan. 1379.

---

<sup>9</sup> Congregatio pro Doctrina Fidei, Decretum generale *De delicto attentatae sacrae ordinationis mulieris*, 19 grudnia 2007, AAS 100 (2008), s. 403. Tekst polski: Kongregacja Nauki Wiary, *Dekret ogólny w sprawie przestępstwa, jakim jest udzielanie udzielenia święceń kapłańskich kobiecie*, 19.12.2007, w: [https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/kongregacje/kdwiary/dekret\\_ordf\\_3005008.html](https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/kongregacje/kdwiary/dekret_ordf_3005008.html) (dostęp 31.08.2022).

Kan. 1382 ma dwa paragrafy. Pierwszy jest z treścią zaczerpniętą z kan. 1367, zaś drugi z treścią wziętą z motu proprio Kongregacji Nauki Wiary *Sacramentorum sanctitatis tutela (Norme de gravioribus delictis)* z 2001 roku, która dotyczy świętokradczej konsekracji jednej lub obu postaci<sup>10</sup>.

Kolejny kanon zreformowany podobnie jak wcześniejsze to kan. 1386 z trzema paragrafami. Źródłem pierwszego jest paragraf pierwszy kan. 1388, natomiast drugiego jego drugi paragraf. Materia zawarta w paragrafie trzecim jest wzięta z dekretu Kongregacji Nauki Wiary z 1988 roku o nagrywaniu spowiedzi<sup>11</sup>.

Ostatni kanon tego tytułu z dwoma paragrafami to kan. 1388. Paragraf pierwszy to dawny kan. 1383, natomiast drugi zawiera nową treść.

#### 3.4. Przestępstwa przeciwko dobremu imieniu oraz przestępstwo fałszu

Wymieniona w tym podpunkcie nazwa to dokładny tytuł czwarty części drugiej analizowanej struktury Księgi VI Kodeksu. Jego łaciński odpowiednik to *De delictis contra bonam famam et de delicto falsi*. Zastąpił on poprzedni tytuł „Przestępstwo fałszu” (*De crimine falsi*). W tytule tym ilość kanonów (kan. 1390, 1391), ich treść i numeracja nie uległy zmianie. Jedyną, jak łatwo zauważyć, jest podkreślenie w tytule ochrony dobrego imienia.

---

<sup>10</sup> Congregatio pro Doctrina Fidei, Epistula a Congregatione pro Doctrina Fidei missa ad totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque Ordinarios et Hierarchos interesse habentes: *de delictis gravioribus* eidem Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis, 18 maja 2001, AAS 93 (2001), s. 785-788.

<sup>11</sup> Congregatio Pro Doctrina Fidei, *Decretum quo, ad Penitentiae sacramentum tuendum, excommunicatio latae sententiae illi quicumque ea quae a confessario et a poenitente dicuntur vel per instrumenta technica captat vel per communicationis socialis instrumenta evulgat, infertur*, 23 września 1988, AAS 80 (1988), s. 1367-1368. Tekst polski: Kongregacja Nauki Wiary, *Dekret o ekskomunice, której podlegają ujawniający treść spowiedzi*, 23.09.1988, w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji nauki Wiary 1966-1994*, red. J. Królikowski, Z. Zimowski, t. I, Tarnów 2010, s. 396-397.

### 3.5. Przestępstwa przeciwko specjalnym obowiązkom

Tytuł piąty został nazwany „Przestępstwa przeciwko specjalnym obowiązkom” (*De delictis contra speciales obligationes*). Można go zaliczyć do nielicznych tytułów, które nie zmieniły swojej nazwy, bowiem w poprzedniej wersji, tak łacińskiej jak i polskiej były takie same. Ilość kanonów jest również niezmieniona (kan. 1392-1396).

Wśród tych pięciu kanonów dwa (kan. 1394 § 1-2, 1396) nie poddano nowelizacji, mają taką samą treść, podział i numerację.

Kanonem zupełnie nowym, czyli nie mającym swojego źródła w poprzedniej wersji, jest kan. 1392. Następnym w temacie nowelizacji jest kan. 1393. Jego pierwszemu paragrafowi odpowiada dawny kan. 1392, zaś drugi ma nową treść. Kan. 1395, który zachował swoją numerację, a do dwóch dotychczasowych paragrafów dołączony został trzeci. Pierwszy odpowiada pierwszemu z poprzedniej wersji, natomiast drugi rozbity został na dwa osobne paragrafy, czyli drugi i trzeci.

### 3.6. Przestępstwa przeciwko życiu, godności i wolności człowieka

Kolejny, już szósty tytuł to „Przestępstwa przeciwko życiu, godności i wolności człowieka” (*De delictis contra hominis vitam, dignitatem et libertatem*). Wcześniej były to „Przestępstwa przeciwko życiu i wolności człowieka” (*De delictis contra hominis vitam et libertatem*). Uzupełniono więc ten tytuł o wyrażenie „godność”, gdyż są przestępstwa, które tę godność naruszają. Obydwa, należące do tego tytułu kanony (kan. 1397-1398) uległy nowelizacji.

Kan. 1397 posiada trzy paragrafy. Pierwszemu odpowiada dawny kan. 1397, drugiemu 1398, natomiast trzeci jest paragrafem nowym.

Drugi z tych kanonów, czyli kan. 1398 nie ma swojego źródła w poprzedniej wersji Księgi VI. Podzielony jest na dwa paragrafy. Pierwszy zawiera treść zaczerpniętą z motu proprio Kongregacji Nauki Wiary *Sacramentorum santitatis tutela* (Norme de gravioribus delictis) z roku

2001 i z 2010<sup>12</sup>. Chodzi o wykorzystanie seksualne małoletnich. Paragraf drugi tego kanonu jest nowy.

### 3.7. Przepis ogólny

Tytuł wieńczący część drugą Księgi VI Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku to „Przepis ogólny” (*Norma generalis*). W poprzednim polskim wydaniu brzmiał on „Zasada ogólna” (*Norma generalis*). Różnica, jak widać, jest tylko w polskim sformułowaniu. Jedyń tutaj kanon (kan. 1399) posiada tę samą treść i numerację co poprzednio.

### Zakończenie

Celem niniejszej publikacji było zaprezentowanie struktury nowej Księgi VI Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku. To ważne zagadnienie, gdyż dla stosowania prawa istotne jest dłaczego konkretny kanon znalazł się właśnie w tym miejscu, dłaczego dany tytuł przyjął nową nazwę. Nie jest to bowiem przypadkowe, ale to celowy zabieg prawodawcy. Daną normę trzeba bowiem odczytywać w kontekście z innymi, a nie tylko ograniczać się do jednego kanonu.

Ukazanie, choćby sposób ogólny, struktury wspomnianej Księgi pozwala jakby naocznie zobaczyć całą pracę jaka została włożona w nowelizację prawa dotyczącego sankcji karnych w Kościele łacińskim. Nie są to tylko zmiany „kosmetyczne”, ale to zupełnie nowa Księga.

W tym miejscu, by jeszcze dobitniej podkreślić przeprowadzoną nowelizację w zakresie struktury Księgi VI warto zauważyć, że:

---

<sup>12</sup> Congregatio pro Doctrina Fidei, Epistula a Congregatione pro Doctrina Fidei missa ad totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque Ordinarios et Hierarchos interesse habentes: *de delictis gravioribus* eidem Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis, 18 maja 2001, AAS 93 (2001), s. 785-788; Congregatio pro Doctrina Fidei, *Normae de delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis seu Normae de delictis contra fidem necon de graviribus delictis*, 21 maja 2010, AAS 102 (2010), 419-434. Tekst polski: Kongregacja Nauki Wiary, *List na temat cięższych przestępstw zarezerwowanych do osądu przez Kongregację Nauki Wiary i nowe Normae de graviribus delictis*, 21 maja 2010, „L'Osservatore Roamano”, wyd. pol., 31 (2010) nr 5, s. 4-19.

Czterdzieści dwa kanony zachowały swoją treść i dotychczasowy numer (kan. 1312 § 1-3; 1313 § 1-2; 1314; 1316; 1317; 1318; 1319 § 1-2; 1320; 1322; 1323; 1327; 1328 § 1-2; 1329 § 1-2; 1330; 1334 § 1-2; 1337 § 1-2; 1340 § 1-3; 1341; 1342 § 1-3; 1344; 1347 § 1-2; 1348; 1349; 1351; 1352 § 1-2; 1353; 1354 § 1-3; 1357 § 1-3; 1358 § 1-2; 1359; 1360; 1370 § 1-3; 1373; 1374; 1363 § 1-2; 1364 § 1-2; 1380; 1390 § 1-3; 1391; 1394 § 1-2; 1396; 1399).

Osiemnaście kanonów można uznać za nowe, jeśli chodzi o ich treść. Jeden kanon w całości posiada nową treść (kan. 1392); w trzy-nastu kanonach pojawił się nowy paragraf (kan. 1311 § 2; 1321 § 1; 1326 § 3; 1335 § 1; 1346 § 1; 1361 § 4; 1362 § 3; 1376 § 2; 1377 § 2; 1379 § 4; 1388 § 2; 1393 § 2; 1397 § 3; w dwóch kanonach pojawiły się dwa nowe paragrafy (kann. 1338 § 4 i 5; 1339 §§ 4 i 5); w jednym kanonie pojawiły się trzy nowe paragrafy (kan. 1371 § 4, 5 i 6); w jednym kanonie pojawił się jeden nowy numer w jednym z paragrafów (kan. 1356 § 1 nr 1).

W czterech kanonach pojawiły się nowe treści, ale materia którą regulują już wcześniej były obecna w innych dokumentach. I tak w treści trzech kanonów pojawił się nowy paragraf (kan. 1379 § 3; 1382 § 2; 1386 § 3), a w treści jednego kanonu dwa nowe paragrafy (kan. 1398 §§ 1-2).

Już samo takie zestawienie pokazuje nowelizację od strony struktury Księgi VI. By jeszcze bardziej uświadomić sobie przeprowadzoną rewizję, należałoby przeanalizować np. treść poszczególnych kanonów, co w nich zostało dodane, dlaczego znajdują się w takim a nie innym tytule. To jednak temat wymagający osobnego opracowania.

### **Structure of the amended Book VI of the Code of Canon Law of 1983**

With the Apostolic Constitution *Pascite gregem* in 2021 pope Francis promulgated the amended Book of the Code of Canon Law of 1983. It concerns penal sanctions in the Latin Church and it came into force on 8th December last year. This concise analysis presents the Book with regard to its new structure. Attention has been turned on the names of particular parts, titles and chapters and also on the changes regarding the method of numbering of

specific canons and „migration” of its content between canons. Nevertheless, we refrain from analysis of the purpose of the conducted changes. Thus, we offer strictly technical approach on the reformed Canon Book, which allows to show the vast range of the amendment introduced.

**SŁOWA KLUCZOWE:** Kodeks prawa kanonicznego; nowelizacja; prawo karne; sankcje w Kościele

**KEYWORDS:** Code of Canon Law; amendement; penal law; sanctions in the Church

#### **NOTA O AUTORZE**

**O. DR HAB. MAREK SAJ CSSR, PROF. UCZ.** – pracownik naukowo-dydaktyczny na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, kierownik Zakładu Kanonicznego Prawa Karnego, Dyrektor Instytutu Prawa Kanonicznego na WPK UKSW.